

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

8 An veritas per prius dicatur de veritate cognitionis, quam de veritate rei,
& quomodo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

SECTIO VIII.

An veritas per prius dicatur de veritate cognitionis, quam de veritate rei, & quo modo.

Diximus, veritatem in rebus, & in cognitione reperiri: explicare ergo oportet, quo ordine ac modo utriusque contineatur, quod etiam cōferet, ut amplius explicata maneat veritatis transcendentalis ratio. Videtur ergo prius cōuenire veritatē rebus, quam cognitioni. Primo quidem quia verum est obiectum intellectus: ergo ante omnem actum intellectus supponitur veritas: ergo prius est veritas in rebus quam in cognitione. Secundo quia veritas rerum vniuersalior est, cū sit transcendens: ergo est prior: quia vniuersaliora priora sunt natura sua. Imo cum dictū sit, verum conuenire cum ente reali, & ipsi conceptus mentis entia realia sint, non alia ratione videntur esse veri, nisi quatenus entia sunt: ergo veritas rerum de se communior est, & prior, quā veritas cognitionis. In cōtrarium autem est, quia omnes authores sentiunt, verum esse quid analogum, cuius principale analogatum est veritas cognitionis, ex Arist. 6. Meta. in fine dicente veritatem esse tantum in intellectu formaliter & propriē in rebus autem ut in causa, vt etiam dicit 9. Met. c. 12. In vocib. autem dicitur esse tanquam in signo, quatenus verū, vel falsum significant, ut dicitur 1. Periher. c. 4.

Opiniones variae.

II. Est igitur multorum sententia, veritatem primò ac præcipue reperiri in cognitione; secundario vero in rebus: imo in sola cognitione esse intrinsecè ac formaliter, in rebus autem casualiter, seu obiectiue. Ita vt, sicut factum est analogum attributionis, qd de vno tantum analogato dicitur intrinsecè ac formaliter; de aliis verò per solam denominationem ab illo: ita verum sit analogum attributionis eiusdem omnino rationis, qd de cognitione dicitur formaliter, quia vera est, de rebus vero solum denominationem sumpta à veritate cognitionis, quatenus causa illius sunt. Sicut etiam dicitur de veritate locutionis, solum quatenus est signum illius. Ita sentit Caiet. præced. sect. citatus. Et videtur sumi ex D. Tho. dict. q. 16. i. q. ar. 1. 3. & 6. & q. 1. de verit. ar. 3. & super citata loca Arist. Et declarari amplius potest ex se ipsa veri definitione, prout his omnibus applicatur. Cognitionis enim dicitur vera, quatenus est cōformis rei, quā repræsentat, non vt res ipsa vera est, sed vt talis est, qualis mente concipitur, & affirmatur seu negatur, vt notauit D. Tho. dict. q. 16. ar. 1. ad 3. Res autem dicitur vera, quatenus conformis, vel conformabilis est vero conceptui, quem aliquis intellectus habet, aut habere potest de talis re. Ergo signum est rationē veritatis per se reperiri in cognitione, in rebus verò non nisi per denominationem ab illa, & nullam esse rationem veri, utriusque communem. Simili enim ratione concludimus, veritatem in vocibus solum analogicè vt in signo reperiri: quia non sunt veræ, nisi quatenus veram cognitionem significant. Tandem ex modo ipso loquendi & concipiendi omnium, videtur posse hoc satis cōfirmari: omnes enim simpliciter loquendo, veritatem attribuunt iudicio intellectus; rebus autem non nisi secundum quid: & ideo simpliciter dicimus intellectum esse verum: alias verò res non dicimus simpliciter veras, sed cum addito, verum aurum, vel quid simile.

III. Alii verò distinctione vtuntur. Nam duobus modis denominari possunt res veræ: vno modo, vt mensura cognitionis, alio modo vt mensuratæ per cognitionem. Priori modo dicuntur res veræ, vt obiecta speculatiue cognitionis, quatenus vel conformantur, vel aptæ sunt cōformari veritati illius: quia obiectum est mensura talis cognitionis, præsertim si fit obiectum primarium illius. Quod dico propter cognitionem, quam Deus habet de essentiis creaturarum, à quibus non mensuratur, vt supra dixi: quia non respicit illas vt primarium obiectum, sed vt secundarium, in primario eminenter contentū, à quo proximè illa cognitio quasi mensuratur. Imo addit Egid. quodlib. 4. q. 7. neque cognitionem, quam Angelus habet de Sole, verbi gratia, & aliis rebus, quarum habet inditas species, propriē mensurari ab illarum obiectis, sed ab ideis diuinis, à quib. illæ species profluxerunt, de quo alias: nunc enim satis est, quod huiusmodi res dicantur veræ, quatenus adæquari possunt intellectui humano, vt mensura eius. Posteriori autem modo dicuntur veræ omnes res, quæ ab intellectuali exemplari seu idea manant, illique conformantur tanquam suæ mensuræ. Dicunt ergo, veritatem æque primo dici de omni adæquatione mensurati ad mensuram, quæ inter rem & intellectum seu cognitionem inuenitur, siue illa sit cognitionis siue rei. de adæquatione autem mensuræ ad mensuratum, siue sit cognitionis, siue rei non dici verè ac propriē, quod sit veritas, sed ad summū dici posse per prædictam analogiam attributionis. Fundamentum huius sententiæ solum est, quia veritas, vt nomen ipsum præ se fert, dicit relationem mensurati: nam dicit conformitatem intellectus ad rem: qd enim alteri conformari debet vt verum sit, respicit illud vt mensuram.

Iuxta quam sententiam sequitur primò, Deum in ratione entis non esse verum, sed solum in ratione scientiæ seu scientis speculatiue: quia in quantum est ens, non habet mensuram suæ veritatis, & sui esse, nec conformatur alicui intellectui etiam proprio vt mensuratus ab illo, vt supra dictum est. Nisi velit quis negatiue explicare, Deum esse verum, quia non est alicui mensuræ seu ideæ difformis, vt in simili explicuit D. Th. dict. q. 16. ar. 5. ad 2. Sequitur secundo, diuinam scientiam vt practicam non esse veram simpliciter loquendo, quia vt sic non est mensurata, sed mensura rerum. Sequitur tertio, essentias creaturarum secundum esse essentia consideratas non posse veras dici simpliciter, sed tantum per prædictam analogiam, quia non habent mensuram in ratione essentia. Sequitur quarto, absolute loquendo non esse ordinem prioris & posterioris inter veritatem rerū & cognitionem, sed inter veritatem mensuræ & mensurati: quia hæc siue in rebus siue in cognitione existat, dicitur esse propria & formalis veritas: illa verò tam in rebus quam in cognitione, dicitur non esse veritas, sed solū relatio mensuræ; quæ per analogiā interdum dicitur veritas. Et hanc opinionem videtur sequi multi ex modernis scriptoribus.

Tertia opinio esse potest, aliud esse loqui de prima origine seu impositione huius vocis verum seu veritas: aliud de proprio significato, quod iam de facto habet. Nam priori modo est quidem verum, per eam vocem primo significatam esse veritatem cognitionis, seu compositionis & diuisionis: quia illa est nobis notior: nihilominus tamen iam vocem illā extensam esse non per Metaphoricam translationē, sed per proprietatem ad significandam veritatē rerum, quæ in ratione etiam veritatis perfectior esse potest, quam veritas cognitionis. Sicut dicere solent Theologi nomina paternitatis, aut misericordie, vel similia, primo esse imposita ad significandas has proprietates in creaturis; deinde verò extensa esse ad significandas similes proprietates Dei, non per Metaphoram, sed per summam proprietatem; & analogiā in qua primum ac præcipuum analogatum est Deus, vt habens huiusmodi proprietates. Fundamentum huius sententiæ est, quia tam perfecta & propria est adæquatio rei ad intellectum, sicut est adæquatio intellectus ad rem: ergo ex hac parte nihil obstat, quo

R 2 minus

minus ratio veritatis æque conueniat vtrique. Rursus, quod hæc adæquatio sit per modum mensuræ vel mensurati, nihil referre videtur, quominus vtroque modo possit & nomen & rationem veritatis obtinere: tam quia nulla sufficiente ratione probatur, rationem veri intrinsece dicere ac postulare rationem mensurati, neque ex communi definitione veritatis id colligitur, sed potius contrarium: dicitur enim *conformitas inter rem & intellectum*; ubi nihil dicitur de conformitate per modum mensuræ, vel mensurati. Imo, vt notauit D. Thom. locis supra citatis ex vi illius definitionis non magis dicitur veritas, conformitas intellectus ad rem, quam conformitas rei ad intellectum. Tum etiam, quia illa ratio mensuræ, & mensurati, nihil addit in vno extremo potius, quam in alio, nisi vel denominationem sumptam ex causalitate aliqua eius rei, quæ mensura dicitur, ad rem quæ dicitur mensurata, vel ordinem aliquem transcendentalem, secundum quem vna res ordinatur ad alteram potius, quam econtrario, vt scientia ad scibile potius, quam scibile ad scientiam. Sed hi respectus non mutant veritatem seu proprietatem adæquationis seu conformitatis, quæ per se tantum ad rationem veritatis requiritur. Vt v. g. si res arte facta comparatur ad intellectum artificis à quo processit, & ad intellectum alterius, qui perfecte concipit rationem & ideam talis artificii, nihil influendo, neque causando in illud, certè artificium in re æque conforme est vni, & alteri intellectui: ergo æque verum est respectu vtriusque, etiam si ad vnum habeat relationem effectus, & non ad aliud.

VI.

Atque huc accedunt ea, quæ ex secunda sententia consequi inferebamus: quæ, quia per se inconuenientia videntur, suadent, non pertinere ad rationem veritatis differentiam hanc formaliter ac per se. Secunda autem hac differentia, nihil est, cur non possit ratio veritatis omnem adæquationem inter rem & intellectum conuenire, siue illa sit inter intellectum & rem, siue inter rem & intellectum, & siue sit inter mensuram cum mensurato, siue inter mensuratum cum mensura, siue inter ea quæ neutram rationem inter se habent, vt de essentiis creaturarum vt sic, & de scientia Dei creaturarum speculatiua dicebamus. Imo neque sufficiens ratio analogiæ videtur posse assignari inter veritatem rei, & cognitionis: tum quia licet nomen veritatis primum sit à nobis inuentum propter cognitionem: non tamen inde sit analogiæ dici de veritate rerum: vt explicatum est: tum etiam propter ea, quæ in Sect. præced. circa opinionem Caietani proposita sunt, quibus ostendi videtur, veritatem rerum non posse in sola extrinseca, & Metaphorica denominatione consistere.

Questionis resolutio.

VII.

Ex his opinionibus aliquid, quod ad questionem hanc explicandam conferat, sumere possumus. Vt tamen resolutio, quæ nobis verior videtur, intelligatur, aduertendum est, quod supra diximus veritatem speciali modo reperiri in compositione & diuisione, quam in simplicibus, aut conceptibus, aut rebus. Veritas autem illa specialis, quæ est in compositione & diuisione intellectus, reuera non est veritas transcendentalis illius actus seu iudicii, quod in compositione & diuisione verum denominatur. Quod sic patet, nam veritas transcendentalis cum fit suo modo propria passio entis, est immutabilis & inseparabilis ab ente, illa autem veritas, quæ est in compositione & diuisione, est separabilis ab illa, quantum est ex ratione sua, quia interdum separatur, quando, manente eodem iudicio res iudicata mutatur incipitque aliter se habere, quam iudicetur, cum antea conformitatem cum iudicio haberet. Quod si interdum hæc veritas est immutabilis ex eo prouenit, quod res circa quam iudicium versatur, immutabilis est vel simpliciter vel prout sub iudicio cadit.

Veritas compositionis & diuisionis, non est transcendentalis.

Atque hinc intelligere licet, in hocmet iudicio seu actu compositionis, & diuisionis, duplicem veritatem reperiri: vnam transcendentalem, aliam specialem, quam veritatem cognitionis seu accidentalem vocare possumus, alij formalem appellant. Quod sic declaratur & probatur, nam quando iudicium mutatur de vero in falsum, amittit aliquam veritatem, & non amittit omnem, sed aliquam necessario retinet, ergo duplicem habebat. Maior per se nota est, nam falsitas, cum sit veritati contraria, aliquam veritatem ab actu excludit, cū de vero in falsum mutatur. Minor autem patet, quia verum cum ente conuertitur, vt diximus: sed illud iudicium, quod de vero in falsum mutatur, manet in hominis reale iudicium, & reale ens: ergo necesse est, vt verum etiam maneat transcendentali veritate. Quæ in hoc consistit, quod in ratione iudicii intellectus ille actus habet veram essentiam, & speciem iudicii, & conformitatem cum proprio conceptu seu idea intellectualis iudicii. Quod in vocali propositione commode explicari potest: hæc enim enuntiatio, omnis homo est albus, vel alia similis, si in ea consideres conformitatem ad rem, quam significat, non habet veritatem, sed falsitatem hoc sensu non vera, sed simpliciter falsa vocatur: si vero in ea consideres definitionem seu essentiam, propositionis, & conformitatem, quam habet cum regulis artis dialecticæ, seu cum idea propositionis, intelligitur habere suam veritatem quasi transcendentalem, secundum quam dici potest esse vera propositio, eo modo quo aurum dicitur verum aurum, & eo modo quo syllogismus dicitur verus syllogismus, si bona sit illatio, etiam si falsum concludat.

Hæc igitur distinctione constituta, censeo inprimis, veritatem in prima significatione dictam esse de veritate cognitionis, quæ in compositione ac diuisione specialiter reperitur. Hoc probant omnia supra adducta, hæc enim ratione Aristotel. sæpe dixit, veritatem esse in intellectu seu in compositione & diuisione. Item propter hanc causam iudicium habens hanc veritatem simpliciter verum dicitur. Si autem illa careat, dicitur simpliciter falsum, etiam si veritatem transcendentalem modo à nobis declarato habeat. Denique ratio esse videtur, quæ huiusmodi veritas nobis est notior, magisque formaliter est in cognitione nostra, vt in superioribus explicatum est.

Secundo censeo, res cognitæ posse ab hac veritate cognitionis per extrinsecam analogiam ac denominationem dici veras, non tamen secundum hanc rationem aut denominationem sumi verum, cum dicitur esse passio entis. Prior pars probatur ex adductis inter referendam primam sententiam, & opinionem Caietani secunda Sect. tractatam. Declaratur etiam illo exemplo de sano: nam sicut sanum dicitur, & quod habet sanitatem, & quod causat & significat illam; ita in præsentem verum dici potest & iudicium habens, hanc veritatem, & vocalis propositio illam significans, & res ipsa quatenus causat, vel fundat illam. Vnde hoc etiam confirmat vsus, non solum enim dicimus esse verum iudicium, quo credimus, Deum esse trinum & vnum, & similiter verum esse propositionem, quæ id affirmamus, sed etiam hoc ipsum, Deum esse trinum & vnum, verum esse: quæ veritatem solum habet illa res prout est obiectum in intellectu, id est, quatenus complexe cognoscitur, & vere ac sicut est iudicatur: & de huiusmodi vero, seu denominatione veri, dixit etiam Aristoteles, non esse in re, sed in intellectu. Vnde hæc denominatio veri etiam non entibus conuenit: sic enim verum esse dicimus, & chimeram esse ensistum, & hominem non esse equum. Atque hinc patet posterior pars, quod hæc denominatio non sit veritas, quæ est passio entis. Et hoc etiam confirmat illa ratio, quod verum est obiectum intellectus: nam licet quidam dicant, veritatem esse conditionem tantum obiecti

intelle-

in intellectus, non antecedentem, sed consequentem potius actum intellectus, ut videre licet in Tolet. 3. de anim. q. 20. tamen hoc modo, valde improprie diceretur verum obiectum intellectus: quia obiectum potentia passiva ut sic, supponitur ad actum, & ideo conditiones illæ, quæ sunt propriæ obiecti debent supponi, non subsequi: ergo verum prout dicitur esse obiectum intellectus, non est quatenus ab ipso met actu denominatur, sed secundum aliquam aliâ rationem, secundum quam possit antecedere actum. Hoc denique confirmant ea, quibus supra probatum est veritatem transcendentalem non consistere in sola hac extrinseca denominatione.

XI. Tertiò itaque censeo, ab hac veritate cognitionis translatum esse hoc nomen veri, ad significandum hanc proprietatem cuiuslibet entis realis, quæ est conformitas cum intellectu actu, vel potentia concipiente rem sub tali ratione entis realis. Hoc patet ex dictis, & à sufficiente enumeratione. Dices hanc denominationem in nullo differre ab illa denominatione extrinseca, quia res dicitur vera, quia fundare potest, vel causare veritatem intellectus. Respondetur, negando consequentiam, quia illa denominatio præcisè sumitur ex veritate extrinseca, ut denominante obiectum, seu causam suam: hæc autem veritas rerum non sumitur ex illa denominatione, sed ex ipsa rei entitate, ut habent conformitatem ad aliud. Itaque sicut cognitio, vel iudicium dicitur verum, quia conforme est ipsi esse, vel non esse rei, & tamen non denominatur verum à veritate ipsius rei, sed à suo esse, connotando simul esse ipsius obiecti tale, quale per iudicium repræsentatur: ita in præsentem res dicitur vera, quia habet esse conforme seu conformabile tali conceptui, quæ denominatio non sumitur extrinsece à veritate conceptus, sed ab intrinseca entitate, ut est sub habitudine, vel quasi habitudine ad aliud. Confirmatur ac declaratur primò, nam, sicut in rebus hoc album, v. g. dicitur simile alteri non per extrinsecam denominationem à similitudine, quæ in albo est, sed quia habet in se relationem, qua tendit in aliud; vel quia habet in se talè qualitatem, qualis in alio est: ita in presenti potest facile intelligi, re dici veram propter conformitatem cum intellectu, quamvis non denominetur extrinsece à sola veritate intellectus. Tandem, si mente præfiscimur veritatem cognitionis à repræsentatione ideæ vel conceptus, adhuc res denominaretur vera per conformitatem ad ideam sic repræsentantem: ergo hæc denominatio formaliter non sumitur ab ipsa veritate intellectus.

XII. Vnde ulterius colligo, verum, prout dicitur de veritate compositionis aut diuisionis, & de veritate rerum seu transcendentali, non dici proprie secundum aliquam analogiam attributionis sumptam ab aliqua forma, quæ intrinsece conueniat alicui analogatorum, aliis verò extrinsece, quia, ut ostensum est, non intercedit in presenti huiusmodi denominatio. Videtur ergo hæc vox æquiuocè dici sub his duabus rationibus, vel ad summum, secundum analogiam proportionalitatis. Quia hic etiam non videtur intercedere vnus conceptus obiectiuus secundum vnâ aliquam communem rationem: nam ut explicuimus, longe alia est ratio veritatis in compositione & diuisione, quam fit in aliis rebus. Solum ergo relinqui potest quædam proportionalis analogia, quæ in hoc consistit, quod sicut veritas compositionis requirit illam conformitatem inter esse rei, & iudicium, ita veritas transcendentalis requirit talem rei entitatem, quæ adequari possit proprio conceptui, seu ideæ, aut intellectuali representationi talis rei. Huiusmodi autem analogia nihil obstat, quominus verum transcendens possit esse proprietatis entis: quia licet translatio nominis ex illa proportionalitate sumpta sit, non tamen formaliter significat illam, sed proprietatem, in qua illa considerari pos-
Suar. Franc. Metaph. Tom. I.

test. Sicut in sano præter analogiam attributionis supra declaratam intelligi potest alia proportionalitatis secundum quam pomum, in quo nihil est corruptum, sanum dicitur: quia sicut sanitas in animali consistit in debita humorum proportionem, ac dispositionem, ita pomum dicitur sanum, quia habet debitam omnium suarum partium dispositionem, & tamen sanum sub hac significatione proprietatem aliquam, seu intrinsecam perfectionem pomi significat, scilicet integritatem, seu incorruptionem eius. Sic igitur verum quamvis per aliquam analogiam proportionalitatis translaturum sit ad veritatem rerum significandam, nihilominus proprietatem ipsius entis significare potest.

Quod autem dicimus de veritate rerum, intelligendum etiam est de veritate quæ attribuitur sensibus, aut simplicibus mentis conceptibus: imò & de veritate ipsius compositionis, quatenus in ea aliqua ratio entis consideratur: nam in his omnibus veritas est eiusdem modi seu rationis cum veritate transcendentali, & proprie consistit in adæquatione talis rei ad ideam, vel relationem, quæ de illa formari potest, quamvis in sensu, vel intellectu per ordinem ad obiecta interdum explicetur: quia obiectum est veluti forma actus, vel conceptus, qui ab illo sumit speciem. Et sæpe hæc veritas transcendentalis per intrinseca principia, & præsertim per formam explicari solet, sicut dicitur vera paternitas, quæ ad verum filium à se genitum terminatur: quamvis formalis ratio veritatis, etiam in Paternitate ipsa, in adæquatione ad intellectum consistat.

Soluantur rationes dubitandi in principio posita.

XIII. Vltimo ex his satisfactum est rationibus dubitandi in principio positis: nam priores probant veritatem transcendentalem secundum se esse priorem, non tamen, quod hæc vox primo sit imposita ad illam significandam. Et hoc item probant rationes secundo loco factæ de veritate cognitionis. Questio autem quæ ibi attingitur de vero, quomodo sit obiectum intellectus, non est propria huius loci, sed in materia de anima explicanda est, quanquam in re facilius sit ex dictis expositio. Nam si sit sermo absolute de intellectu, non aliter verum dicitur obiectum eius, quam ens, solum enim nomine veri significatur aptitudo illa, vel proportio, quæ est in ente, ut intelligi possit: quatenus enim tale est, ut adæquationem habere possit cum aliquo conceptu, eatenus terminare potest intellectus actum, esseque obiectum illius. Vnde e contrario intellectus tunc rem intelligit, quando illum conceptum format, cui res illa adæquari potest, & ideo dicitur intelligere illam ut veram. Et hoc modo veritas dicitur esse conditio necessaria in obiecto intellectus, de qua re legi potest Caietanus prima parte, quæstione 16. articulo tertio, ad tertium, & 2.2. quæstione prima, articulo primo, & Capreolus in 1. distinctione secunda, articulo primo, & Agidius quodlibet. 4. quæstione vigesima. Si verò sit sermo de intellectu ut proprie iudicante, seu ut componente & diuidente, sic verum dicitur obiectum iudicii intellectus: quia eo modo, quo dicitur esse veritas in compositione, nunquam intellectus præbet assensum suum, nisi cognoscendo veritatem, seu conformitatem vnus rei, seu conceptus eius ad aliam in actu exercito, cognoscendo, inquam, vel saltem existimando se cognoscere, & hoc modo dicitur intellectus semper assentiri sub ratione veri, & verum esse proprium obiectum iudicii seu assensus intellectus.